

ด่วนที่สุด

ที่ พร ๐๐๒๓.๓/๑๑๗/๕๒



ศาลากลางจังหวัดแพร่
ถนนไชยบูรณ์ พร ๕๔๐๐๐

๓๐ กันยายน ๒๕๖๓

เรื่อง การถ่ายโอนภารกิจการดูแลบำรุงรักษาโบราณสถานให้กับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

เรียน นายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดแพร่

สิ่งที่ส่งมาด้วย สำเนาหนังสือกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น ด่วนที่สุด ที่ มท ๐๘๒๐.๓/ว ๒๘๖๖
ลงวันที่ ๑๗ กันยายน ๒๕๖๓ จำนวน ๑ ชุด

ด้วยกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นแจ้งว่าได้รับแจ้งจากกรมศิลปากร ว่าได้ดำเนินการถ่ายโอนภารกิจกำกับดูแลบำรุงโบราณสถานให้กับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตกรุงเทพมหานครและในภูมิภาค ตั้งแต่ พ.ศ. ๒๕๔๖ - ๒๕๖๓ คือ กลุ่มเจ้าหลวงแพร่ ตำบลในเวียง อำเภอเมือง จังหวัดแพร่ จึงขอพิจารณาให้ดำเนินการตามอำนาจหน้าที่ที่ได้รับการถ่ายโอนต่อไป รายละเอียดปรากฏตามสิ่งที่ส่งมาพร้อมนี้

จึงเรียนมาเพื่อพิจารณาดำเนินการต่อไป

ขอแสดงความนับถือ

(นายโชคดี อมรวิวัฒน์)
รองผู้ว่าราชการจังหวัด รักษาราชการแทน
ผู้ว่าราชการจังหวัดแพร่

สำนักงานส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นจังหวัด
กลุ่มงานส่งเสริมและพัฒนาท้องถิ่น
โทร. ๐-๕๕๕๓-๔๑๑๙ ต่อ ๓๐๖
ผู้ประสานงาน นางวิมลรัตน์ สุทธิดี

วิมลรัตน์

วิมลรัตน์

ด่วนที่สุด

ที่ มท ๐๘๒๐.๓/วิช ๕๖๖



กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น
ถนนนครราชสีมา เขตดุสิต กทม. ๑๐๓๐๐

สำนักงานส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นจังหวัดแพร่
เลขรับ 3214
วันที่ 21 ก.ย. 2563
เวลา.....น.

๑๓ กันยายน ๒๕๖๓

เรื่อง การถ่ายโอนภารกิจการดูแลบำรุงรักษาโบราณสถานให้กับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

เรียน ผู้ว่าราชการจังหวัดแพร่

สิ่งที่ส่งมาด้วย สำเนาหนังสือกรมศิลปากร ที่ วธ ๐๔๑๐/๒๕๑๖ ลงวันที่ ๒๔ สิงหาคม ๒๕๖๓ จำนวน ๑ ชุด

ด้วยกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นได้รับแจ้งจากกรมศิลปากรว่า ได้ดำเนินการถ่ายโอนภารกิจกำกับดูแลบำรุงโบราณสถานให้กับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตกรุงเทพมหานครและในภูมิภาค ตั้งแต่ พ.ศ. ๒๕๕๖ - ๒๕๖๓ รายละเอียดปรากฏตามสิ่งที่ส่งมาด้วย

กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นจึงขอให้จังหวัดแจ้งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นตามบัญชีรายชื่อโบราณสถานที่ได้รับการถ่ายโอนจากกรมศิลปากร และให้ดำเนินการตามอำนาจหน้าที่ที่ได้รับ การถ่ายโอนต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณา

ขอแสดงความนับถือ

(นายทวี เสริมภักดีกุล)

รองอธิบดี ปฏิบัติราชการแทน
อธิบดีกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น

กองสิ่งแวดล้อมท้องถิ่น

กลุ่มงานทรัพยากรธรรมชาติ

โทร. ๐๒๒๔๑๙๐๐๐ ต่อ ๒๑๑๓ โทรสาร ๐๒๒๔๑๒๐๖๖

ผู้ประสานงาน : นายพีรวิทย์ พงศ์สุรชีวิน โทร ๐๘๑-๔๐๓-๕๖๘๓

ที่วธ ๐๔๑๐/ ๒๕๖๖



กรมศิลปากร
๒๕๖๖
๒๕ ส.ค. ๒๕๖๓
กรมศิลปากร
ถนนหน้าพระธาตุ กทม. ๑๐๒๐๐

๒๕ สิงหาคม ๒๕๖๓

เรื่อง การถ่ายโอนภารกิจการดูแลบำรุงรักษาโบราณสถานให้กับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

เรียน อธิบดีกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น

อ้างถึง หนังสือกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น ที่ มท ๐๘๒๐.๓/๑๐๘๘๕ ลงวันที่ ๒๓ กรกฎาคม ๒๕๖๓

สิ่งที่ส่งมาด้วย ๑. รายชื่อโบราณสถานและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ได้รับการถ่ายโอนจากกรมศิลปากร
๒. ภารกิจถ่ายโอนและขอบเขตการปฏิบัติงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

ตามหนังสือที่อ้างถึง กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น ขอความอนุเคราะห์ข้อมูลโบราณสถานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ได้รับการถ่ายโอนจากกรมศิลปากร เพื่อจะได้นำไปประกอบการพิจารณาอนุญาตการปรับปรุงอาคารในท้องถิ่นต่อไป ความละเอียดแจ้งแล้ว นั้น

กรมศิลปากร ขอเรียนว่าได้ดำเนินการถ่ายโอนภารกิจการดูแลบำรุงรักษาโบราณสถานให้กับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตกรุงเทพมหานครและในภูมิภาค ตั้งแต่ พ.ศ. ๒๕๔๖ - ๒๕๖๓ แล้ว รายละเอียดปรากฏตามสิ่งที่ส่งมาด้วย ๑ และมีรายละเอียดภารกิจถ่ายโอนและขอบเขตการปฏิบัติงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ตามสิ่งที่ส่งมาด้วย ๒

จึงเรียนมาเพื่อโปรดทราบ

ขอแสดงความนับถือ

(นายประทีป เพ็งตะโก)
อธิบดีกรมศิลปากร

กองส่งเสริมและคุ้มครองมรดก
เลขรับ ๒๐๘๕
วันที่ ๒๕ ส.ค. ๒๕๖๓
เวลา

กลุ่มพัฒนาระบบบริหาร

โทร. ๐ ๒๒๒๑ ๓๑๒๑

โทรสาร ๐ ๒๒๒๑ ๓๑๗๒

[illegible]

ภารกิจที่ถ่ายโอนให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

คณะกรรมการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ตามพระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2542 ได้พิจารณาให้ความเห็นชอบการถ่ายโอนภารกิจ 6 ด้าน รวมมีการถ่ายโอนภารกิจทั้งสิ้น 245 กิจกรรม ในด้านศิลปะ วัฒนธรรม จารีตประเพณี และภูมิปัญญาท้องถิ่น มีการถ่ายโอนจำนวน 2 กิจกรรม

1. การบำรุงรักษาโบราณสถานขั้นพื้นฐาน
2. การดูแลรักษาโบราณสถานในระดับท้องถิ่น

ดังตารางการถ่ายโอนภารกิจต่อไปนี้

การถ่ายโอนภารกิจศิลปะ วัฒนธรรม จารีตประเพณี และภูมิปัญญาท้องถิ่น
(การปกป้อง คัมภีร์ คบครอง ดูแล รักษาโบราณสถาน โบราณวัตถุ ศิลปวัตถุ และพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ)

ลำดับที่	ภารกิจ	กิจกรรม	ระยะเวลา ดำเนินการ (ปีงบประมาณ)	ท้องถิ่นที่ได้รับ การถ่ายโอน	โบราณสถาน ในระดับชุมชน ท้องถิ่น	โบราณสถาน ระดับชาติ
1	การบำรุงรักษาโบราณสถาน ขั้นพื้นฐาน โดยรัฐเป็นผู้ให้ การสนับสนุน กำกับ ดูแล ให้คำแนะนำ	1. การรักษาความสะอาด เช่น การถากถาง วัชพืช และการกำจัดสิ่งกีดขวาง 2. การปกป้องคุ้มครองรักษา ความปลอดภัย	2546	- องค์การบริหารส่วน จังหวัด - เทศบาล - องค์การบริหาร ส่วนตำบล - กรุงเทพมหานคร - เมืองพัทยา - องค์กรปกครอง ส่วนท้องถิ่นอื่น ที่มีกฎหมายจัดตั้ง	✓	✓
2	การให้บริการในพื้นที่	1. การซ่อมแซมเบื้องต้นตาม รูปแบบ วัสดุ และวิธีการ 2. การเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ 3. การจัดสิ่งอำนวยความสะดวก ความสะอาดต่างๆ 4. การจัดกิจกรรมทางด้าน การศึกษาอื่นๆ	2546		✓	✓
3	การดูแลรักษาโบราณสถาน ในระดับท้องถิ่น ตาม หลักเกณฑ์วิธีการและเงื่อนไข ที่กรมศิลปากรกำหนด	1. การซ่อมแซมเบื้องต้นตาม รูปแบบ วัสดุและวิธีการ ดั้งเดิม 2. การค้าขายโบราณสถาน 3. การสงวนรักษา 4. การเสริมความมั่นคง แข็งแรง 5. การบูรณะ 6. การปฏิสังขรณ์ (การสร้างรูปแบบขึ้นใหม่) ส่วนที่ขาดหายไปให้ สมบูรณ์ 7. การประกอบคืนสภาพ หรืออนิสติโลซิส 8. การประยุกต์การใช้สอย	2546	- องค์การบริหารส่วน จังหวัด - เทศบาล - องค์การบริหาร ส่วนตำบล - กรุงเทพมหานคร - เมืองพัทยา - องค์กรปกครอง ส่วนท้องถิ่นอื่น ที่มีกฎหมายจัดตั้ง	✓	x

ภารกิจลำดับที่ 1

ทำอย่างไรในการบำรุงรักษาโบราณสถานขั้นพื้นฐาน

การบำรุงรักษาโบราณสถาน คือ การระวังรักษาโบราณสถานไม่ให้เสื่อมสภาพหรือหยุดยั้งการเสื่อมสภาพ โดยไม่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงลักษณะรูปร่างของโบราณสถาน

การบำรุงรักษาโบราณสถานขั้นพื้นฐานเป็นภารกิจแรกที่มีการถ่ายโอนให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มีกิจกรรมที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น สามารถดำเนินการได้ทันทีในโบราณสถานระดับชุมชนท้องถิ่น และระดับชาติ โดยรัฐเป็นผู้ให้การสนับสนุน กำกับดูแล และให้คำแนะนำ ดังนี้

1. การรักษาความสะอาด เช่น การถากถางวัชพืชและการกำจัดสิ่งกีดขวางในเขตโบราณสถาน เป็นการรักษาสภาพโดยทั่วไปของโบราณสถานและบริเวณโดยรอบให้มีความสะอาดเรียบร้อย และป้องกันความเสียหายหรือการเสื่อมสภาพที่เกิดจากวัชพืชและสิ่งกีดขวางต่างๆ

วัชพืช

ในความหมายนี้รวมความตั้งแต่ หญ้า พืช และต้นไม้อื่นใดที่ไม่ต้องการให้ขึ้น หรือเจริญเติบโตบนโบราณสถานและบริเวณโดยรอบ (แม้ว่าต้นไม้บางชนิดที่มีประโยชน์ต่อคนก็ตาม เช่น ไม้ผลต่างๆ) ทั้งนี้เพราะเมื่อวัชพืชเหล่านี้เติบโตและงอกงามแล้วนอกจากจะทำให้เกิดความรุงรัง ความไม่เหมาะสม ความไม่สวยงาม และบดบังโบราณสถานแล้ว ยังจะก่อให้เกิดความเสียหายตามมาอีก เช่น พืชจำพวกหญ้า ตะไคร้ จะทำให้เกิดการสะสมความชื้นและนำมาซึ่งการผุกร่อนของวัสดุก่อสร้างโบราณสถาน ส่วนต้นไม้ทั้งขนาดเล็กและใหญ่ รากจะซอนไชเข้าไปทำให้เกิดแตกร้าวหรือทรุดตัว หรือดันตัวโบราณสถานให้เสียสภาพเดิมและนำไปสู่การพังทลายในที่สุด หรือต้นไม้บนโบราณสถาน ก็อาจล้มทับโบราณสถานสร้างความเสียหายได้ อย่างไรก็ตามรากของต้นไม้บางชนิดอาจจะช่วยยึดโบราณสถานบางส่วนให้คงอยู่ได้ การตัดต้นไม้ในกรณีนี้จึงต้องทำด้วยความระมัดระวังให้ดี

สิ่งกีดขวาง

หมายความว่า วัสดุหรือสิ่งใดๆ ก็ตามที่มีได้ขึ้นติดกับโบราณสถาน หรือมีใช้ส่วนหนึ่งส่วนใดของโบราณสถาน และไม่มีประโยชน์หรือส่วนเกี่ยวข้องสำคัญใดๆ กับโบราณสถานนั้น แต่มาปรากฏอยู่ในโบราณสถาน รวมเรียกว่าสิ่งกีดขวางทั้งสิ้น ตัวอย่างเช่น ขยะมูลฝอยสิ่งของเหลือใช้ที่นำมาวางทิ้งไว้ กิ่งไม้แห้งที่หักตกหล่น หรือมีผู้นามากองไว้ ป้ายโฆษณาต่างๆ ที่บดบังโบราณสถาน โต๊ะ ม้านั่ง เก้าอี้ (ที่นำไปวางไว้ในตำแหน่งที่ไม่เหมาะสม) และอื่นๆ แม้ว่าสิ่งกีดขวางเหล่านี้อาจจะไม่ก่อให้เกิดความเสียหายโดยตรงกับตัวโบราณสถานแต่ก็จะมีผลทำให้คุณค่าของโบราณสถานลดน้อยลงไป อีกทั้งอาจมีผลกระทบทางอ้อม เช่น หนู แมลงสาบ มด ปลวก มาอยู่อาศัยบริเวณที่รกรุงรังดังกล่าว และกัดกินทำลายวัสดุก่อสร้างของโบราณสถาน

เมื่อทำการตรวจสอบโบราณสถานพบว่า มีวัชพืช หรือสิ่งกีดขวางปรากฏบนหรือบริเวณรอบโบราณสถาน ที่รับผิดชอบ จะต้องดำเนินการอย่างไรอย่างหนึ่ง เพื่อเป็นการกำจัดสิ่งต่างๆ เหล่านั้นให้หมดไป โดยใช้หลักปฏิบัติดังต่อไปนี้

1. หญ้าและวัชพืชขนาดเล็ก ควรเลือกใช้วิธีการ หรือเครื่องมือต่างๆ ดังนี้

1.1 ถอนด้วยมือหรือใช้กรรไกรตัดหญ้า ใช้สำหรับกรณีการกำจัดหญ้าและวัชพืชที่ขึ้นติดอยู่กับโบราณสถาน ซึ่งเป็นพื้นที่จำกัดไม่กว้างใหญ่มากนัก เพราะวิธีนี้จะไม่ทำให้กระทบกระเทือนหรือเกิดความเสียหายต่อโบราณสถาน

1.2 ใช้มีด พร้า เลื่อย จอบ เครื่องตัดหญ้าหรือรถตัดหญ้า สำหรับถากถางกำจัดวัชพืชที่ขึ้นบนพื้นดินในเขตพื้นที่โบราณสถาน แต่การใช้เครื่องมือดังกล่าวจะต้องระมัดระวังไม่ให้เกิดการพลัดพลั่งทำความเสียหายแก่โบราณสถาน

1.3 ใช้แปรงขนอ่อนหรือแปรงพลาสติกและน้ำสะอาด สำหรับการกำจัดตะไคร่ที่ขึ้นบนโบราณสถาน

2. ดินไม้ขนาดต่างๆ หากพบว่ามีดินไม้ขึ้นบนโบราณสถานหรือบริเวณใกล้เคียงอันอาจก่อให้เกิดอันตรายต่อโบราณสถานได้ จะต้องทำการกำจัดดินไม้เหล่านั้นโดยใช้วิธีการที่เหมาะสมซึ่งจะต้องพิจารณา ดังนี้

2.1 ดินไม้ขนาดเล็กขึ้นบนโบราณสถาน หากเป็นดินไม้ที่มีประโยชน์ เช่น ไม้ผลหรือมีเจ้าของปลูกไว้ สามารถจะขุดเคลื่อนย้ายโดยไม่เป็นอันตรายต่อโบราณสถานก็ให้ขุดเคลื่อนย้ายออกไป แต่ถ้าเป็นดินไม้ที่ไม่มีประโยชน์หรือสามารถขุดย้ายได้ จำเป็นต้องโค่น ตัด ให้ใช้มีด หรือ ขวาน หรือ เลื่อย ตัดโค่นให้ชิดส่วนโคนให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ แต่ต้องระวังไม่ให้กระเทือนหรือทำให้โบราณสถานเสียหาย หากจำเป็นต้องตัดสูงเหลือต่อไว้มากก็ต้องยอม หลังจากนั้นอาจจะใช้สารเคมีราดที่โคนต้นให้ตาย หรือจะใช้วิธีคอยตรวจตัดกิ่งที่จะงอกออกมาใหม่ ห้ามใช้วิธีจุด ดิง ถอน เพราะรากของต้นไม้ เกาะติดกับโบราณสถานอาจจะทำความเสียหายแก่โบราณสถานได้

2.2 ดินไม้ขนาดใหญ่ขึ้นบนโบราณสถาน ในการกำจัดโคนล้มให้ใช้เลื่อย มีด ทำการตัดลิดกิ่งจากส่วนยอดลงมาทีละส่วนลงมาเรื่อยๆ จนถึงลำต้นเป็นลำดับสุดท้าย ทั้งนี้ต้องวางแผนป้องกันไม่ให้ต้นไม้ที่ถูกตัดโคนล้มลงกระแทกกับโบราณสถานโดยตรง หลังจากนั้นอาจจะใช้สารเคมีราดที่ต่อที่เหลือเพื่อป้องกันไม่ให้เติบโตขึ้นมาอีก ส่วนต้นไม้ที่มีขนาดใหญ่มาก หากเห็นว่าโคนล้มแล้วจะเป็นอันตรายต่อโบราณสถาน ให้ทำเพียงแต่ลิดกิ่งก้านด้านบนออกให้มากที่สุด เพื่อป้องกันไม่ให้ต้นไม้เจริญงอกงามมากเกินไป และป้องกันการโค่นล้มจากธรรมชาติ กรณีต้นไม้หวงห้ามบางชนิด เช่น ต้นสัก ต้นเต็ง ต้นรัง ต้นชิงชัน ต้นยาง จะตัดโค่นไม่ได้เพราะผิดกฎหมาย หากมีความจำเป็นต้องขออนุญาตและได้รับอนุญาตจากป่าไม้จังหวัดหรือป่าไม้อำเภอเสียก่อน

2.3 ดินไม้ที่ขึ้นบริเวณโบราณสถาน ให้พิจารณาว่าต้นไม้ดังกล่าวขึ้นใกล้โบราณสถานมากเพียงใด และจะเป็นอันตรายต่อโบราณสถานหรือไม่ เช่น รากอาจจะชอนไชถึงโบราณสถาน หรือดินอาจโคนล้มใส่โบราณสถาน หากเป็นเช่นนั้นได้ ทำการตัดต้น หรือลิดรอบกิ่งก้าน เพื่อเป็นการป้องกันไว้ก่อน

3. สิ่งกีดขวาง เมื่อพบว่ามีสิ่งกีดขวางในเขตพื้นที่โบราณสถาน ให้ทำการจัดเก็บเคลื่อนย้ายสิ่งกีดขวางต่างๆ ออกจากเขตพื้นที่โบราณสถานเพื่อให้ดูสวยงามสะอาดตา และเป็นระเบียบเรียบร้อยและเพื่อป้องกันความเสียหายที่อาจเกิดขึ้นได้ การกำจัดสิ่งกีดขวางควรปฏิบัติดังนี้

3.1 จัดเตรียมถังขยะให้พอเหมาะกับความต้องการ โดยคำนึงถึง รูปแบบ ขนาด และสีของถังขยะ และตำแหน่งที่ตั้งให้เหมาะสม

3.2 ขยะมูลฝอย สิ่งของเหลือใช้ที่ไม่มีความจำเป็น ให้เคลื่อนย้ายออกจากโบราณสถานและนำไปกำจัดทำลายให้เป็นระเบียบเรียบร้อย เช่น ฝัง กลบ หรือเผา เป็นต้น

3.3 ชิ้นส่วนโบราณสถาน ที่แตกหักชำรุดหลุดร่วงกระจายอยู่บนพื้นให้บันทึกรายการและบอกจุดที่ร่วงหล่นก่อนที่จะรวบรวมเคลื่อนย้ายนำไปจัดเก็บไว้ที่หนึ่งในบริเวณเขตพื้นที่โบราณสถานให้เป็นที่เหมาะสม และเป็นระเบียบเรียบร้อย ห้ามนำไปทิ้งหรือทำลาย

ข้อควรระมัดระวัง ในการปฏิบัติหน้าที่รักษาความสะอาด ได้แก่ การถากถางกำจัดวัชพืช และสิ่งกีดขวางในเขตพื้นที่โบราณสถาน ควรคำนึงดังต่อไปนี้



(1) การปฏิบัติงานจะต้องอยู่ภายในเขตพื้นที่โบราณสถานเท่านั้น เพราะถ้าไปกระทำการใดๆ นอกเขตพื้นที่โบราณสถานอาจมีปัญหาทางกฎหมายกับผู้อื่นได้

(2) การจะตัดโค่นต้นไม้หรือย้ายสิ่งกีดขวางในเขตพื้นที่โบราณสถานให้ตรวจสอบให้แน่นอนชัดเจนว่าต้นไม้หรือสิ่งของเหล่านั้นมีเจ้าของหรือผู้ครอบครองหรือไม่ หากมีจะต้องแจ้งและตกลงกับเจ้าของหรือผู้ครอบครองเสียก่อน เมื่อได้รับอนุญาตแล้วจึงจะดำเนินการได้

(3) ให้กระทำการด้วยความระมัดระวังอย่าให้เกิดความเสียหายต่อโบราณสถาน หรือเกิดอันตรายต่อตนเอง เช่น ตรวจพบว่า มีพญาและวัชพืชขึ้นยอดเจดีย์ แต่หากปีนขึ้นไปอาจทำให้เจดีย์พังทลายหรือเกิดอุบัติเหตุพลัดตกลงมาได้ ให้ใช้วิธีการอื่น เช่น ใช้บันไดพาดหากโบราณสถานนั้นอยู่ในสภาพที่แข็งแรงหรือทำนั่งร้านขึ้นไปทำความสะอาดกำจัดหญ้า และวัชพืชดังกล่าว ทั้งนี้อาจจะใช้สารเคมีประเภทฆ่าหญ้าในกรณีจำเป็น เพราะการใช้เครื่องมือจำพวกมีดหรือกรรไกรตัดหญ้า อาจไม่สะดวกหรือทำให้เกิดความเสียหายแก่โบราณสถานได้อีกหนึ่งการใช้สารเคมีจะต้องปรึกษานักวิทยาศาสตร์ผู้มีประสบการณ์ ด้วยทุกครั้งที่มีการดำเนินงาน

(4) นอกจากจะระมัดระวังตามข้อต่างๆ ข้างต้นแล้ว จะต้องไม่กระทำการใดๆ ที่ก่อให้เกิดความเสียหายต่อโบราณสถานหรือผิดกฎหมาย ทั้งเจตนาและโดยรู้เท่าไม่ถึงการณ์ เช่น การขุดขีด ขีด ดิน ถอดชิ้นส่วนของโบราณสถานที่ยังอยู่ในสภาพเดิมให้หลุดออกหรือเปลี่ยนแปลงสภาพไป ควรจัดเก็บและเคลื่อนที่ย้ายเฉพาะชิ้นส่วนที่แตกหักชำรุดแล้วเท่านั้น ห้ามขุดดินหรือทำลายสิ่งปลูกสร้างใดๆ ในเขตพื้นที่โบราณสถาน การกำจัดวัชพืชและสิ่งกีดขวางในเขตโบราณสถาน ควรจะได้มีการปฏิบัติเป็นประจำตามกำหนดเวลาที่เห็นสมควร เพื่อให้โบราณสถานอยู่ในสภาพที่สวยงาม สะอาดตา สมคุณค่าความเป็นโบราณสถาน และไม่ทรุดโทรมไปก่อนเรื่ออื่นควร โดยปกติแล้วจะต้องถากถางกำจัดวัชพืชและสิ่งกีดขวางในเขตพื้นที่โบราณสถาน ในความรับผิดชอบอย่างน้อยเดือนละครั้ง ยกเว้นกรณีที่มีการจัดกิจกรรมพิเศษในเขตโบราณสถาน ซึ่งอาจเป็นสาเหตุให้มีสิ่งกีดขวางเพิ่มขึ้นกว่าปกติแล้วเป็นต้องดำเนินการทันที

2. การปกป้องคุ้มครอง/รักษาความปลอดภัย เป็นการเฝ้าระวังดูแลโบราณสถาน ภูมิให้มีความปลอดภัย หรือเสื่อมสภาพขึ้น จัดเวรยาม หรือแจ้งพนักงานเจ้าหน้าที่เมื่อมีเหตุอันตรายต่อโบราณสถาน ซึ่งจะต้องดำเนินการดังนี้

2.1 ควรจัดให้มีเวรยาม เพื่อเฝ้าระวังดูแลโบราณสถานและเขตพื้นที่ในประเด็นต่างๆ ดังต่อไปนี้

2.1.1 ไม่ให้มีสิ่งก่อสร้างต่างๆ บนโบราณสถานหรือชิดกับโบราณสถาน เช่น บ้าน กระโจม เฝิง นั่งร้าน คอกเลี้ยงสัตว์ ศาลา เป็นต้น

2.1.2 ไม่ให้มีการขุดหรือเคลื่อนย้าย ทุบ กะเทาะ ถอดถักถอน หรือเจาะ โบราณสถานไม่ว่ากรณีใดทั้งสิ้น แม้จะเป็นการกระทำเพื่อประสงค์จะซ่อมแซมให้ดีขึ้น หรือเพื่อเป็นการทำลายร่วมทั้งการลักลอบขุดหรือค้นหาโบราณวัตถุหรือของมีค่า

2.1.3 ไม่ให้มีการสร้างสภารูปปั้นและสาขารูปการใกล้ชิดกับโบราณสถาน หรือในเขตพื้นที่โบราณสถาน เช่น การขุดคลอง การขุดสระ การตั้งเสาไฟฟ้า การตั้งเสาโทรศัพท์ เป็นต้น เพราะจะทำให้เกิดทัศนอุจาด

2.1.4 ไม่มีการขุด ขีด เขียน ลบ หรือกระทำให้เกิดร่องรอยใดๆ ต่อโบราณสถานหรือทำให้สิ่งที่มีอยู่เดิมเปลี่ยนแปลงสภาพไป หรือสาบสูญไป ซึ่งเป็นการทำลายทำให้โบราณสถานเสื่อมค่า

2.1.5 ไม่ให้มีการนำสัตว์ เช่น วัว ควาย แพะ แกะ ช้าง ม้า มาเลี้ยงในเขตพื้นที่โบราณสถาน เพราะสัตว์จะเป็นอันตรายแก่โบราณสถานได้

2.1.6 ไม่ให้มีการป้ายบินโบราณสถาน เพราะโบราณสถานมีอายุนับร้อยๆ ปี จึงย่อมมีสภาพไม่มั่นคงแข็งแรง หากมีการป้ายบินจะทำให้โบราณสถานเสียหายได้ และยังอาจเกิดอุบัติเหตุได้อีกด้วย

2.1.7 คอยระวังไม่ให้เกิดอัคคีภัย

2.2 อาจมีการติดตั้งสัญญาณกันขโมยหรือสัญญาณป้องกันอัคคีภัย ตามความเหมาะสม เพื่อมิให้มีการกระทำที่เป็นภัยต่อโบราณสถาน และขัดต่อกฎหมาย

2.3 การทำรั้วและติดตั้งเหล็กดัดรอบโบราณสถานเพื่อการป้องกันจะต้องคำนึงรูปแบบที่เหมาะสมกับโบราณสถานด้วย และไม่ทำให้เสียทัศนียภาพ

๘. ภารกิจลำดับที่ 2

การให้บริการในพื้นที่โบราณสถาน มีอะไรบ้าง และจะต้องทำอย่างไร

นอกจากการบำรุงรักษาโบราณสถาน ยังมีกิจกรรมให้บริการในพื้นที่โบราณสถานมีความเกี่ยวเนื่องด้วย ดังนี้

1. การให้บริการด้านข้อมูลทางวิชาการ

คือ การนำเสนอข้อมูลทางวิชาการแก่สาธารณชนเพื่อความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องรวมถึงการนำชมโบราณสถาน และการจัดทำป้ายสื่อความหมายต่างๆ

2. การเผยแพร่ประชาสัมพันธ์

หมายถึง การประชาสัมพันธ์ข่าวสารกิจกรรมต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับโบราณสถาน เพื่อให้ประชาชนเห็นคุณค่าเกิดความรู้สึกหวงแหนและร่วมกันอนุรักษ์ตลอดจนให้รับทราบและเข้าใจการทำงานอนุรักษ์ เหตุผลความจำเป็นของการเปลี่ยนแปลงต่อโบราณสถานที่จะเกิดขึ้น

3. การจัดสิ่งอำนวยความสะดวก

ได้แก่ การก่อสร้าง และบริหารจัดการดูแลสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ ที่จะให้มีขึ้นตามแผนแม่บทหรือแผนปฏิบัติการ ที่มีความเหมาะสมกับโบราณสถานแต่ละแหล่ง เช่น อาคารศูนย์ข้อมูล ร้านค้าของที่ระลึก สุขา รวมทั้งการปรับปรุงภูมิทัศน์ การจัดแต่งบริเวณสวนไม้ประดับ ทางเท้าหรือทางสัญจรอื่นๆ เพื่อความสะดวกในการเยี่ยมชม

4. การจัดกิจกรรมทางด้านการศึกษาอื่นๆ

ได้แก่ การจัดให้มีกิจกรรมทางด้านการศึกษาอื่นๆ เพื่อส่งเสริมให้มีการแลกเปลี่ยนทางศิลปวัฒนธรรม

ปลูกจิตสำนึกด้านการอนุรักษ์และเห็นคุณค่าของภูมิปัญญาไทย หมายรวมถึง กิจกรรมเสริมหลักสูตรการศึกษา

การสนับสนุนงานด้านพิพิธภัณฑ์และหอจดหมายเหตุ

การให้บริการในพื้นที่โบราณสถานจะต้องปฏิบัติตามข้อแนะนำ ดังต่อไปนี้

การให้บริการด้านข้อมูลข่าวสาร

1. การนำเสนอข้อมูลทางวิชาการแก่สาธารณชนจะต้องอยู่บนพื้นฐานแห่งความถูกต้องไม่ขัดแย้งกับข้อมูลที่เป็นทางการของกรมศิลปากร โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกรณีของโบราณสถานระดับชาติ ข้อมูลทางวิชาการของโบราณสถานจะต้องมีการรับรองจากกรมศิลปากรเท่านั้น

2. การจัดทำป้ายสื่อความหมาย จะต้องเป็นไปตามแนวทางที่กำหนดไว้ในแผนแม่บทการอนุรักษ์โบราณสถานนั้นๆ หากไม่มีแผนแม่บทควรเร่งรัดให้มีการกำหนดแนวทางไว้เป็นหลักปฏิบัติ เนื่องจากการจัดทำป้ายสื่อความหมาย นอกจากต้องมีใจความที่มีความถูกต้อง อ่านเข้าใจง่ายและสื่อสารได้ชัดเจนแล้ว ยังจะต้องพิจารณาในเรื่องรูปแบบของป้าย ขนาดของป้าย และตำแหน่งที่ตั้ง ที่จะต้องมีความเหมาะสม แตกต่างกันไปในแต่ละแหล่งที่จะต้องพิจารณาเป็นกรณีไป ทั้งนี้จะต้องอยู่ในหลักการที่จะไม่สร้างปัญหาทัศนียภาพของโบราณสถาน ควรให้ความกลมกลืนโดยภาพรวมไม่เด่นชัดโบราณสถาน ไม่ตั้งอยู่บนแนวแกนสำคัญ หรือสร้างทับลงบนซากโบราณสถาน

3. คอยควบคุมไม่ให้มีการติดตั้งป้ายที่เกินความจำเป็น ซ้ำซ้อน อันจะเป็นเหตุให้เกิดความรกรุงรัง ทัศนียภาพทัศนียภาพทั้งดงาม และอาจให้ข้อมูลที่ขัดแย้งกัน เมื่อมีการปรับปรุงข้อมูล จัดทำป้ายใหม่ ให้ถอดถอนป้ายเดิมออกทุกครั้ง

4. ควรออกแบบป้ายสื่อความหมายให้เหมาะสมกับประโยชน์ใช้สอย และที่ตั้งของป้ายเพื่อประโยชน์สูงสุดในการบริการด้านข้อมูล ชำนาญ

การเผยแพร่ประชาสัมพันธ์

1. หากมีกิจกรรมที่จะต้องอ้างอิงข้อมูลทางวิชาการให้ใช้ฐานข้อมูลเดียวกันกับการให้บริการด้านข้อมูล ชำนาญ ดังที่กล่าวมาแล้วข้างต้น

2. ควรมีการสนับสนุนให้มีการประสานงานซึ่งกันและกันในหน่วยงาน องค์กร และบุคคลทั่วไปเกี่ยวข้อง ทั้งในระดับชาติ และระดับท้องถิ่น

การจัดตั้งอำนวยการความสะดวกต่างๆ

1. การจัดตั้งสิ่งปลูกสร้างใดๆ เพื่ออำนวยความสะดวกในพื้นที่โบราณ ไม่ว่าจะเป็นอาคารศูนย์ข้อมูล ร้านค้าของที่ระลึก สุขา ระบบสาธารณูปโภค สาธารณูปการใดๆ จะต้องทำแบบเพื่อขออนุมัติก่อนทั้งสิ้น

2. การดำเนินการจะต้องเป็นไปตามแนวทางที่กำหนดไว้ในแผนแม่บทการอนุรักษ์โบราณสถานนั้นๆ

3. ในกรณีที่ยังไม่มีการกำหนดนโยบายที่แน่ชัดในเรื่องของการจัดตั้งอำนวยความสะดวกในพื้นที่โบราณสถานนั้นๆ ควรเร่งรัดให้มีการจัดทำแผนแม่บทขึ้นเพื่อจะได้มีการวางแผนจัดการอย่างรัดกุม และเป็นประโยชน์ต่อโบราณสถาน

4. ในการออกแบบสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ และงานระบบสาธารณูปโภค สาธารณูปการ ควรยึดหลักของความเพียงพอต่อการใช้สอยเท่าที่มีความจำเป็นเท่านั้น และไม่มีผลกระทบสร้างปัญหาทัศนียภาพ ทัศนียภาพ หรือทำลายบรรยากาศโดยรวมของโบราณสถาน ซึ่งระดับความเคร่งครัดของการดำเนินการให้พิจารณาจากคุณค่าของโบราณสถานนั้นๆ เป็นสำคัญ

5. จะต้องนึกถึงการดูแลรักษาสสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ ให้อยู่ในสภาพดี สะอาดเรียบร้อยสนองต่อประโยชน์ใช้สอยได้เป็นอย่างดีด้วย

6. การตกแต่งบริเวณด้วยสวนไม้ดอกไม้ประดับ ให้จำกัดพื้นที่เฉพาะในบริเวณที่เป็นส่วนบริการเท่านั้น ในบริเวณโดยรอบโบราณสถานการรักษาสบรรยากาศที่เป็นไปตามธรรมชาติ มิใช่การปรุงแต่งนอกจากในกรณีของโบราณสถานประเภทภูมิทัศน์ประวัติศาสตร์ในบางกรณี เช่น สวนโบราณซึ่งอาจทำการรื้อฟื้นบรรยากาศการตกแต่งตามแบบอย่าง หรือสร้างบรรยากาศ ตามลักษณะของสวนในอดีตได้ ซึ่งในการดำเนินการจะต้องมีข้อมูลทางวิชาการรองรับเช่นเดียวกันมาตรฐานแบบอนุรักษ์ดังที่ได้กล่าวมาแล้ว

7. การปลูกต้นไม้ล้อมรอบอาคาร หรือฐานโบราณสถานเป็นสิ่งที่ต้องหลีกเลี่ยง เพราะนอกจากจะทำลายบรรยากาศของโบราณสถานแล้ว ยังเป็นการสะสมความชื้น ซึ่งเป็นสาเหตุสำคัญของการเสื่อมสภาพของโบราณสถานอีกด้วย

8. การออกแบบถนนเข้ามาในบริเวณโบราณสถาน ให้คำนึงถึงผลจากความสั่นสะเทือนของการจราจรที่จะกระทบต่อความมั่นคงของโบราณสถานด้วย จึงควรเว้นระยะให้มีความปลอดภัยจากผลกระทบดังกล่าวให้เพียงพอ

9. การขุดดินในบริเวณพื้นที่โบราณสถาน จะต้องกระทำด้วยความระมัดระวัง เนื่องจากเป็นพื้นที่ซึ่งมีโอกาสพบหลักฐานทางโบราณคดีได้ และเป็นการเปลี่ยนแปลงลักษณะทางกายภาพของโบราณสถานไปจากเดิม การดำเนินการจึงมีความจำเป็นจะต้องอยู่ในความดูแลของนักโบราณคดี และจะต้องขออนุญาตก่อนการดำเนินการทุกครั้ง

10. การถมดินในบริเวณพื้นที่โบราณสถานถือเป็นการเปลี่ยนแปลงลักษณะทางกายภาพของโบราณสถานเช่นกัน และอาจมีผลกระทบโดยตรงต่อโบราณสถานได้ โดยหากถมดินชิดกับฐานโบราณสถานโดยรอบจะเป็นการบังคับรูปแบบทางสถาปัตยกรรมของโบราณสถานมีผลให้สัดส่วนผิดไปจากที่เป็นดินถมยังช่วยสะสมความชื้น และในบางกรณียังไปอุดช่องระบายอากาศดั้งเดิมของอาคารให้ไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ของตนเอียงในอดีตได้ ทำให้อาคารโบราณสถานต้องเสื่อมสภาพจากความชื้นการถมดินจึงจะต้องมีการพิจารณาอย่างถี่ถ้วนและดำเนินการเฉพาะในบริเวณที่จะไม่มีผลกระทบต่อโบราณสถานเท่านั้น และจะต้องขออนุญาตก่อนการดำเนินการเช่นเดียวกัน

11. การจัดสิ่งอำนวยความสะดวกประเภทลานจอดรถ ทางเดินเท้าหรือทางสัญจรอื่นๆ ควรมีการจัดระบบการระบายน้ำควบคู่กันไปด้วย โดยระวังไม่ให้เกิดพื้นที่น้ำท่วมขังที่ตัวโบราณสถานและในบริเวณโดยรอบ

การจัดกิจกรรมทางด้านการศึกษาอื่นๆ

1. การจัดกิจกรรมต่างๆ ในพื้นที่โบราณสถาน นอกจากจะมุ่งให้เกิดการส่งเสริมให้มีความรัก ความหวงแหนในมรดกทางวัฒนธรรมแล้ว ควรจะต้องพิจารณาด้วยว่ากิจกรรมนั้นๆ จะสร้างความเสียหายให้กับโบราณสถานหรือไม่ เช่น การจุดพลุ จุดดอกไม้ไฟ หรือเทคนิคพิเศษบางอย่างในกิจกรรมการแสดง แสง เสียง ที่ทำให้เกิดความร้อนและเขม่าไฟ หรือกิจกรรมที่ทำให้โบราณสถานต้องแบกรับน้ำหนักจำนวนมากที่จะมีผลต่อความมั่นคงแข็งแรงโดยตรง

2. การจัดกิจกรรมยังควรที่จะคำนึงถึงปริมาณของคนที่ จะเข้าร่วมกิจกรรม ควรให้มีปริมาณที่เหมาะสมที่โบราณสถานพร้อมจะรองรับได้ การที่มีคนเข้าไปในบริเวณโบราณสถานมากเกินไปย่อมก่อให้เกิดความเสียหายแก่โบราณสถานได้

3. กิจกรรมที่สืบเนื่องมาจากความเชื่อในศรัทธา เช่น การจุดธูปเทียน การปิดทองสิ่งศักดิ์สิทธิ์ การพันผ้า การพรมน้ำอบเครื่องหอม การจุดประทัด ฯลฯ อาจเป็นการสร้างปัญหาให้กับโบราณสถานได้ ทั้งที่เป็นตัวเร่งการเสื่อมสภาพของวัสดุ หรือบังคับรูปแบบศิลปกรรมทั้งดงามของโบราณสถาน จึงควรมีมาตรการเพื่อแก้ปัญหาดังกล่าว ด้วยการจัดหาที่ที่เหมาะสมที่ยังคงอนุญาตให้ประกอบกิจกรรมดังกล่าวได้ โดยอาจใช้การจำลองแบบ หรือแยกบริเวณออกไปต่างหาก

4. การประกอบกิจกรรมในโบราณสถาน ซึ่งเป็นศาสนสถานหรืออาคารเฉพาะของแต่ละศาสนาควรระวังไม่ให้กิจกรรมนั้นๆ ขัดแย้งกับหลักการของศาสนาที่เป็นที่นับถือในสถานที่นั้นๆ

5. กิจกรรมซึ่งสนับสนุนงานทางด้านพิพิธภัณฑ และหอจดหมายเหตุ ให้ปฏิบัติตามแนวทางคำแนะนำของกรมศิลปากร

ภารกิจ ลำดับที่ 3

การดูแลรักษาโบราณสถานในระดับท้องถิ่นมีอะไรบ้าง และจะต้องทำอย่างไร

การดูแลรักษาโบราณสถานก็คือการทำนุบำรุง คุ้มครองป้องกัน บำรุงรักษา ตลอดจนซ่อมแซมบูรณะโบราณสถานให้อยู่ในสภาพที่ดี และมั่นคงแข็งแรง ยับยั้งการชำรุดเสื่อมสภาพ และยืดอายุให้ยืนยาว โดยยังคงคุณค่าไว้ได้ต่อไป ทั้งนี้องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นสามารถดำเนินการได้ตามหลักเกณฑ์ วิธีการและเงื่อนไขตามที่กรมศิลปากร (หน่วยงานของรัฐที่มีหน้าที่ตามกฎหมาย) กำหนด

การดูแลรักษาโบราณสถานในระดับท้องถิ่นประกอบด้วยกิจกรรมต่างๆ ดังต่อไปนี้

1. การซ่อมแซมเบื้องต้น ตามรูปแบบวัสดุและวิธีการดั้งเดิม เป็นการแก้ปัญหาเฉพาะหน้า ที่สามารถแก้ไขให้ส่วนที่ชำรุดเสียหายเล็กๆ น้อยๆ กลับสู่สภาพที่ดีใช้สอยต่อไปได้ โดยไม่กระทบต่อคุณค่าลักษณะเด่นของโบราณสถานนั้นๆ รวมถึงดำเนินการซ่อมแซมเพื่อบรรเทาปัญหาที่เกิดขึ้น รอคการอนุรักษ์ที่เหมาะสมซึ่งต้องการความชำนาญเฉพาะทางในลำดับต่อไป ควรดำเนินการ ดังนี้

1.1 ก่อนการดำเนินการใดๆ ต้องทำความเข้าใจให้ถ่องแท้ก่อนถึงเหตุผลความจำเป็นในการดำเนินการ เพื่อจะได้แก้ปัญหาที่เกิดขึ้นได้อย่างตรงจุด ให้ระลึกเสมอว่าการดำเนินการใดๆ ก็ตามที่เกิดขึ้นความจำเป็นสามารถส่งผลเสียต่อโบราณสถานได้เสมอ อีกทั้งต้องพิจารณาถึงคุณค่าของโบราณสถานนั้นๆ ที่จะไม่เสื่อมค่าลงเมื่อดำเนินการตามวิธีการที่เลือก

1.2 เมื่อจำเป็นต้องหาวัสดุโบราณสถานใหม่เนื่องจากวัสดุเดิมเสื่อมหมดสภาพ ให้เลือกใช้วัสดุที่มีคุณภาพดี มีความเหมาะสมกับความเป็นโบราณสถานและสภาพแวดล้อม ซึ่งอาจมีความแตกต่างกันไปในแต่ละกรณี โดยทั่วไปให้ยึดถือความกลมกลืนเป็นสำคัญ ต้องมีการตรวจสอบวัสดุเดิมก่อนและถ้าเป็นไปได้ควรเลือกใช้วัสดุเดิมนั้น โดยกรรมวิธีในการขุดลอกสี และคุณสมบัติของวัสดุที่ใช้ต้องมั่นใจได้ว่าไม่มีผลเสียต่อวัสดุของโบราณสถาน

1.3 การซ่อมแซมส่วนที่สึกหรอ ให้เลือกใช้รูปแบบ วัสดุและเทคนิคการก่อสร้างตามชนิดส่วนผสม ลักษณะ และวิธีการตามแบบดั้งเดิม หากไม่สามารถทำได้ให้ใช้วัสดุและวิธีการในปัจจุบันเข้าช่วยชะลอการเสื่อมสภาพไว้เพื่อรอการดำเนินการอนุรักษ์ที่เหมาะสมในลำดับต่อไป โดยวัสดุและวิธีการที่ใช้ นั้น จะต้องมิลักษณะที่สามารถแก้ไขได้โดยไม่ทำให้โบราณสถานเสียหาย พร้อมด้วยการเก็บหลักฐานภาพถ่ายก่อนและหลังการดำเนินการไว้

1.4 ไม่ใช้ปูนซีเมนต์ในการซ่อมแซม ปูนฉาบ ปูนสอ หรือปูนยาแนวของโบราณสถาน และนอกจากนี้ จะไม่สามารถแก้ปัญหาได้แล้วยังจะทำให้เกิดผลเสียต่อโบราณสถานรุนแรงมาก ควรใช้ปูนขาวหมัก ซึ่งเป็นวัสดุที่มีคุณสมบัติ ไม่ทำลายเนื้อวัสดุของโบราณสถานและยังเป็นเทคนิคแบบโบราณ

1.5 การรั้วซึมของหลังคาควรได้รับการป้องกันเป็นการชั่วคราวก่อนเป็นเบื้องต้นก่อนที่จะทำการซ่อมแซมด้วยวิธีการที่เหมาะสมต่อไป เพื่อไม่ให้เกิดความเสียหายลุกลามไปมากกว่าที่ควรจะเป็น

1.6 ควรหมั่นตรวจสอบสภาพโบราณสถาน หากพบร่องรอยของปลวก แมลงให้รีบกำจัดซ่อมเปลี่ยนไม้ที่เสื่อมสภาพตามรูปแบบดั้งเดิม ทาน้ำยรักษาเนื้อไม้ ย้อมสีเนื้อไม้ และทาสีให้กลมกลืนกับวัสดุดั้งเดิม

1.7 การกระทำใดๆ ที่นอกเหนือไปจากงานซ่อมแซมเล็กๆ น้อยๆ เพื่อแก้ปัญหาเฉพาะหน้า ไม่ควร
กระทำการใดๆ ที่อาจจะส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงสภาพของโบราณสถาน

2. การค้ำยันโบราณสถาน หมายถึงวิธีการบรรเทาปัญหาเสื่อมสภาพหรือการพังทลายของโบราณสถาน
ที่เกิดขึ้นก่อนที่จะดำเนินการอนุรักษ์ที่เหมาะสมในกรณีนั้นๆ ต่อไป จึงควรดำเนินการต่อไปนี้

2.1 เมื่อพบว่าโบราณสถานอยู่ในสภาพที่เสี่ยงต่อการพังทลาย และอาจเป็นอันตรายต่อประชาชน
โดยทั่วไป ระหว่างรอการอนุรักษ์ที่เหมาะสม ควรที่จะต้องทำการค้ำยันไว้เป็นการชั่วคราวก่อนโดยเร็ว เพื่อป้องกัน
มิให้ชิ้นส่วนของโบราณสถานหักพังลงมา

2.2 วัสดุที่ใช้อาจเป็นไม้หรือเหล็ก ซึ่งได้รับการออกแบบอย่างเหมาะสม ให้สามารถอุปประทุหรือยับยั้ง
การเสื่อมสภาพไว้ได้ชั่วคราวโดยไม่สร้างความเสียหายต่อโบราณสถาน

2.3 ควรพิจารณาใช้รูปแบบของค้ำยันที่จะไม่สร้างปัญหาการกัดเซาะหรือขบขังโบราณสถาน

3. การสงวนรักษา หมายถึง การดูแลรักษาให้โบราณสถานคงอยู่ในสภาพที่ปรากฏอยู่และชะลอการ
เสื่อมสภาพที่อาจจะเกิดขึ้นตลอดจนยับยั้งความเสียหายที่กำลังเกิดขึ้นไม่ให้ลุกลามต่อไปป้องกันมิให้เสียหายต่อไป
โดยมีกระบวนการทางวิทยาศาสตร์เข้ามาเกี่ยวข้องด้วย

การสงวนรักษาโบราณสถานที่สร้างด้วยวัสดุจำพวกไม้และอิฐ และภาพจิตรกรรมฝาผนังภายใน
โบราณสถาน เพื่อชะลอการเสื่อมสภาพและป้องกันมิให้เสียหายต่อไปนั้น ผู้ดำเนินการจะต้องตระหนักถึงวิธีการ
สงวนรักษา ที่ไม่มีผลกระทบต่อโบราณสถานและภาพจิตรกรรมฝาผนัง ดังนั้นการใช้วัสดุทางเคมีเพื่อกำจัดวัชพืช
รา ตะไคร่น้ำ บนวัสดุจำพวกไม้และอิฐและภาพจิตรกรรมฝาผนังดังกล่าว จึงต้องระมัดระวังถึงผลเสียที่อาจจะ
เกิดขึ้นได้ นอกจากนี้การกำจัดปลวกหรือแมลงที่กินเนื้อไม้ก็ต้องใช้วัสดุทางเคมีในการกำจัดต้องพิจารณาเป็นพิเศษ
อีกด้วย ทางที่ดีควรปรึกษานักวิทยาศาสตร์ผู้มีความรู้ในเรื่องนี้

หมายเหตุ ในกิจกรรมที่ 1-3 องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นต้องมีบุคลากรตามที่กรมศิลปากร (หน่วยงาน
ของรัฐที่มีหน้าที่ตามกฎหมาย) กำหนดไว้ เช่น นักโบราณคดี สถาปนิกวิศวกร นักวิทยาศาสตร์ นักวิชาการ
ช่างศิลป์ และบุคลากรกลุ่มช่างเทคนิค การขออนุญาตดำเนินการต้องจัดส่งรายงานสรุปข้อมูลเบื้องต้นรายงาน
ภาพถ่าย และแบบสภาพโบราณสถานก่อนการอนุรักษ์ ต่อกรมศิลปากร (หน่วยงานของรัฐที่มีหน้าที่ตาม
กฎหมาย) เพื่อขออนุมัติดำเนินการทุกครั้ง

4. การเสริมความมั่นคง หมายถึง การใช้วัสดุเสริมหรือเพิ่มเข้าไปในเนื้อวัสดุหรือช่วยค้ำยันเพื่อให้แน่ใจว่า
มีความมั่นคง มีโครงสร้างที่แข็งแรง หรือเป็นการค้ำยันหรือเฉพาะหน้าเพื่อโอกาสดำเนินการอนุรักษ์ในระดับอื่นต่อไป

5. การบูรณะ หมายถึง การซ่อมแซมโบราณสถานโดยคำนึงถึงรูปแบบวัสดุและฝีมือช่างดั้งเดิม รวมทั้ง
หลักฐานทางโบราณคดีและหลักฐานอื่นๆ ในกรณีที่จำเป็นต้องสร้างเสริมส่วนที่ขาดหายไป ต้องทำให้กลมกลืน
กับของเดิมในขณะเดียวกันก็ต้องแสดงถึงความแตกต่างแยกจากวัสดุของเดิมได้

6. การปฏิสังขรณ์ หมายถึง การทำให้โบราณสถานที่เสียรูปร่างคืนสู่สภาพเดิมให้ใกล้เคียงที่สุดเท่าที่จะ
ทำได้ โดยก่อสร้างขึ้นมาใหม่บนพื้นฐานความถูกต้อง และความเป็นจริงของหลักฐานทางประวัติศาสตร์ไม่บิดเบือน
ลักษณะดั้งเดิม ไม่ว่าจะใช้วัสดุดั้งเดิมหรือวัสดุใหม่

7. การประกอบคืนสภาพ (อนัสดีโลซิส) หมายถึง การสร้างขึ้นใหม่โดยใช้วัสดุดั้งเดิมของโบราณสถาน
นำมาประกอบใหม่ ณ ตำแหน่งเดิม ด้วยวิธีการก่อสร้างแบบเดิม เช่น ปราสาทหินพนมรุ้ง ปราสาทเมืองต่ำ ใน
จังหวัดบุรีรัมย์

8. การประยุกต์การใช้สอย เป็นการปรับเปลี่ยนโบราณสถานเพื่อประโยชน์ใช้สอยใหม่ที่เหมาะสม จากพื้นฐานแนวคิดที่ว่า วิธีการอนุรักษ์สิ่งก่อสร้างที่ดีที่สุด คือ การยังคงใช้ประโยชน์จากอาคารนั้นอยู่โดยประโยชน์ใช้สอยจะไม่เปลี่ยนแปลง สิ่งก่อสร้างหากมีคุณค่า หากมีการเปลี่ยนแปลงก็สามารถแก้ไขกลับคืนสภาพเดิมได้ หรือเป็นการเปลี่ยนแปลงที่มีผลกระทบน้อยที่สุด

ในการดำเนินงานตามกิจกรรมที่ 4-8 องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น ต้องปฏิบัติตามหลักเกณฑ์วิธีการ และเงื่อนไขที่กรมศิลปากร (หน่วยงานของรัฐที่มีหน้าที่ตามกฎหมาย) กำหนด ได้แก่ การมีบุคลากรที่กำหนด และการดำเนินงานตามขั้นตอนการอนุรักษ์ ดังนั้นก่อนดำเนินการองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นจึงต้องจัดส่ง รายงานสรุปข้อมูลเบื้องต้น รายงานสรุปข้อมูลทางโบราณคดี แบบสภาพโบราณสถานก่อนการอนุรักษ์และ หลังการขุดแต่ง แบบวิเคราะห์โบราณสถานและรายงานอ้างอิงประกอบการวิเคราะห์รูปแบบแบบเสริมความ มั่นคง และรายการประกอบแบบ เพื่อขออนุมัติดำเนินการจากกรมศิลปากร (หน่วยงานของรัฐที่มีหน้าที่ตามกฎหมาย)